

Iš kairės: Pagramančio piliakalnis ir Pagramančio pilkapis. Nuotraukos iš leidinio <http://www.wikimedia.org/wikipedia/lt>

Tauragės krašto piliakalniai

RŪTA ANULYTĖ, MAIRONIETĖ, VILNIAUS UNIVERSITETO ISTORIJOS FAKULTETO STUDENTĖ

Piliakalniai mena viduramžių paslaptis. Iš praeities amžių jie atsinešė pasakojimus apie įnirtingas lietuvių kovas su kryžiuočiais, apie buvusias senąsias tvirtas pilis, apie narsius šios žemės žmones. Piliakalnius žmonės apipynė gražiais pasakojimais, iš kurių gimė padavimai ir legendos.

Tauragės krašte yra 13 piliakalnių, 2 iš jų priskiriami kalviniams, o 11 – krantiniam tipui. Patys didžiausi yra Pagramančio, Oplankio, Nosaičių, Karšuvos ir Ivangėnų piliakalniai. Jie išsidėstę prie Jūros, Akmenos ir Ančios upių. Visi jie primena apie mūsų krašto gynybinę sistemą, kuri per karus su kryžiuočiais buvo svarbi visos Žemaitijos gynybai.

Be abejo, pilių būta medinių, todėl šių dienų jos nesulaukė. Šalia pilių kūrėsi gyvenvietės. Kai kurios išliko – Oplankio, Pagramančio, Batakių. Tokios šalia pi-

liakalnių buvusios gyvenvietės vadinamos papiliais.

Yra išlikusių ir senkapių. Pavyzdžiui, Dauglaukio kapinynas liudija, kad šioje vietovėje gyvenusių žmonių palikti ženklai siekia net I amžių. Čia archeologai yra radę bronzinių Romos imperatorių monetų (antikos ženkla), ietigalių, kirvių, skydų ir kitų ginklų. Rastas net kario kapas su žirgu. Dauglaukio skydų kolekcija gausiausia Lietuvoje.

Rasta ir nagingų amatininkų bei juvelyrų darbų: indų, kaklo vėrinėlių, pakabučių, antkaklių, kepuraičių, išpuoštų ornamentuotomis žalvarinėmis plokštelėmis. Kai kurie kapai buvo labai turtingi: viename rasta net iki 20 įkapių. Šiuo metu Dauglaukio radinių kolekcija saugoma Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejuje, kur sukauptas itin vertingas archeologinių radinių lobynas.

Visi piliakalniai aplaistyti mūsų protėvių krauju, nes šių vietovės liudija apie senųjų šio krašto žmonių laisvės ir nepriklausomybės troškimą, meilę gimtajam kraštui, garbintus dievus, gyvenimo būdą...

SKALVĖS MILŽINKAPIS

Tarp Tilžės ir Ragainės stūkso kampuotas kalnelis. Sakoma, kad čia – milžino kapo vieta.

Kažkada didelis ir stiprus buvo Skalvės milžinas. Jam žengiant žemė drebėdavusi, šnekant – paukščiai išsigandę slėpdavėsi. Net pikti vilkai jo bijodavo.

Kartą Lietuvą užpuolė žiaurūs priešai. Jie žudė žmones, degino kaimus. Milžinas padėjo lietuviams kovoti, bet kartą ir jis pavargo – jo ranka paleido kirvį. Gausybė priešų užpuolė milžiną, surišo jį devyniomis virvėmis ir gyvą smėliu apkasė – taip atsirado Skalvės milžinkapis.

Ilgai rauduoja milžino duktė. Iš jos ašarų ant kalno atsirado ežerėlis.

Po kiek laiko lietuviai ant milžinkapio pasistatė pilį, apsupo ją kanalu ir paleido ežero vandenį. Septynerius metus kryžiuočiai puldinėjo kraštą, tačiau pilies gynėjų neįveikė. Kryžiuočiai stebėjosi, kodėl apgultos pilies gynėjai badu nemiršta. Jų pasiūstas žvalgas apsakė, kad ant kalnelio esąs ežeras, kuriame tiek žuvies, jog dar ilgai užteks žmonėms išsimaitinti. Teko kryžiuočiams atitraukti.

Seniai jau nebėra pilies ant Skalvės kalno. Neliko ten ir ežerėlio, nes žmonės iškasė griovas ir vanduo nutekėjo. Buvusio upelio vietoje liko sausa juoda duobė.

Pasakojama, kad rausdami kalno viršūnę smalsūs žmonės rasdavę ginklų, papuošalų ir net žvynų krūvelių. O kartais giliai iš po žemės esą girdisi tylūs garsai – lyg liūdnas giedojimas. Gal tai milžino dukters rauda?..

PABUDKALNIS

Kartą vienas uplankiškis sumanė kasinėti piliakalnį, nes svajėjo ten rasti paslėptų turtų.

Pradėjus kasti jam jau pirmąją naktį per sapną pasirodė milžiniško dydžio mergaitė. Prijuostėje ji turėjo atsišėsi žemių. Sustoję ir rūsčiai tarė kasinėjtojui:

– Jei nesiliausi toliau kasti, visą tavo trobą užpilsiu žemėmis! O dabar iš prijuostės išpilu žemeles ir tas kupaštas bus tau įspėjimas.

Kai žmogelis ryte pabudo, pažūrėjęs pro langą, pamatė atsiradusį žemės kauburį. Ir tada jis suprato, kad sapnas buvo tikrovė. Kalnelį pavadino Pabudkalniu. Jis ir šiądien Uplankiuose pūpsa.

GILANDA

Vilkyškių krašte stūkso status kalnas. Žmonės jį vadina Gilandžių piliakalniu. Senais laikais ten būta pilies, kurioje gyveno valdovas su savo žmona ir šešiomis dukromis. Patii gražiausia buvo vyriausioji duktė Gilanda.

Laimė ir gerovė viešpatavo tame krašte. Visa tai tęsėsi iki to laiko, kol šių žemių neužpuolė baisingieji kryžiuočiai. Valdovas, norėdamas apsaugoti dukteris, paslėpė jas miške.

Priešai užėmė pilį ir ėmė reikalauti, kad valdovas jiems atvestų Gilandą, nes apie jos grožį buvo daug girdėję. Tėvas nesutiko atvesti. Tuo metu Gilanda, širdžiai nerimstant, išsiruošė namo, tik grįžo per vėlai – iš toli pamatė liepsnojančią tėvų pilį. Neištverusi tokio siaubo ir skausmo ji panirio į šaltas ežero vilnis.

Sakoma, kad kasmet, kai birželio saulutė skaisčiau su-

spindi ir Joninių ugnis kalneliuose suliepsnoja, ežerėlio vanduo nelaimės vietoje pradeda judėti. Verda, banguoja ir šniokščia jis. O vidurnaktį ten iškylanti mergina. Gražūs ilgi plaukai dengia jos laibą kūną. Rankoje mergina laiko baltą leliją, neša ją kalnelin, kur ilsisi tėveliai. Taip Gilanda negali pamiršti gimtųjų namų ir savo tėvelių meilės. Simboliškai aplankiusi namiškius, ji vėl grįžta į ežerėlį, kur vilnys greitai ją paslepia...

PAGRAMANČIO DVARE

Seniau mūsų krašte gyvenęs turtingas bajoras Pagramantis. Turėjęs jis daugybę turtų, bet užvis brangiausia jam buvusi duktė Gramančia.

Kai atėjo laikas merginai tekėti, į tėvų kiemą pradėjo plūsti jaunikiai. Tačiau tėvas taip nenorėjo skirtis su dukterimi, kad visiems atsakė.

Kartą puikūs bajoraičiai Songaila ir Ringaila sumanė pasipiršti gražuolei Gramančiai. Tuokart ir tėvas sušvelnėjo – susitaikė su ta mintimi, kad dukterį kada nors vis dėlto reikės išleisti už vyro. Kai svečiuosna atvyko abu draugai, senasis bajoras pasidžiaugėsi, kad garbingi vyrai prašo jo dukters rankos, tik negalėjo išsirinkti, kuris geriausiai tiktų jo dukrai. Tada gudrioji Gramančia pasakė:

– Tekėsiu už to, kuris geriausiai supils piliakalnį ir akylai saugos mano tėvo dvarą.

Kitą rytą jaunikaičiai kibo į darbą: iš laukų vežimais vežė žemes ir pylė į vieną vietą, kur turėjo išdygti piliakalnis. Darbas jų rankose tirpte tirpo.

Mergina net išsigando, kad negalės išsirinkti, kuris šaunesnis – abu buvo puikūs darbininkai. Nuskubėjo ji pasitarti pas žiniuonę. Ši davė stebuklingo gėrimo, kurio išgėręs žmogus pavirsti upeliu. Gramančia pasiėmė taurę, įsipylė to gėrimo ir išgėrė. Ji netikėtai išnyko, o iš žemės ėmė veržtis tyras šaltinėlis. Jis nešė savo vandenį Akmenos upės link pro tėvo dvarą ir ką tik supiltą piliakalnį. Tik prie dvaro stabtelėjo, sušniokštė, lyg atsisveikino...

Dingus dukrai, senasis Pagramantis labai sielojosi. Išjojo ir susikrimtę jaunuoliai.

Kartą Pagramantis pamatė naujai atsiradusį upeliūkštį, pamėgo jį, nes vandenėlio skaidrumas ir tyrumas priminė dukterį. Upeliuką taip ir pavadino – Gramančia.

LITERATŪRA:

1. *Tauragės krašto piliakalniai*, Tauragė, 1997.
2. *Tauragės krašto istorija*, Tauragė, 2007.